

Jij is mij en alles is ik

*“ Well if this is a dream.
I'll keep my eyes wide shut forever .
If this is a dream .
I hope I'm in a coma.”*

- Jack Allsop -

JIJ IS MIJ EN ALLES IS IK

Steye Felix

Jij is mij en alles is ik

Nijmegen 2012

Inhoud

Voorwoord		4
Inleiding		5
Verbeelding		7
Observatie 1	24-11-'11, 16:57	8
Observatie 2	28-11-'11, 13:58	10
Verbeelding		13
Observatie 3	02-12-'11, 12:28	14
Verbeelding		16
Observatie 4	05-12-'11, 11:33	17
Verbeelding		19
Observatie 5	Tijd noch datum is relevant	20
Observatie 6	05-12-'11, 20:17	22
Observatie 7	06-12-'11, 9:53	24
Verbeelding		25
Observatie 8	11-12-11, 15:18	26
Verbeelding		28
Observatie 9	13-12-'11, 20:50	29
Observatie 32		32
Observatie 10	31-12-'11, 11:41	36
Verbeelding		38
Observatie 11	26-12-'11, 19:03	39
Citaat	Daniil Charms	42
Verbeelding		43
Observatie 12	07-01-'12, 15:28	46
Verbeelding		48
Verbeelding		50
Bronvermelding		52

Voorwoord

In deze scriptie zal ik het onderwerp de werkelijkheid - mijn werkelijkheid – behandelen. Dit zal ik proberen te doen door mijn observaties te beschrijven.

De observaties zal ik proberen te beschrijven met doelgerichte woorden die beschrijven hoe en wat ik observeer. Ik zal me bezighouden met mijn eigen observaties op alle gebieden. Met een directe beschrijving kunt U denken aan richtingen, kleuren, verhoudingen. Bij aanvang was het voor mij een verrassing wat mijn zoektocht op ging leveren en waar deze zou eindigen, als er überhaupt een einde was. Nu kan ik vaststellen dat mijn observaties oneindig zijn en ik mijn visie erop continu zal blijven ontwikkelen. Afronding van deze scriptie, zou afbreuk doen aan het feit tot waar ik gekomen ben. Geen conclusie - tenzij U het bovenstaande als conclusie beschouwt - maar een open einde waarin ik verder zal dwalen.

Ten slotte wil ik de mensen bedanken die mij gesteund en geholpen hebben bij het schrijven van deze scriptie. In de eerste plaats wil ik mijn moeder Rianne Maassen bedanken. Natuurlijk mijn scriptiebegeleiders Marjolijn de Wit en Florette Dijkstra. Mijn zusjes Rachel Felix en Lara Felix en persoon X die mijn hersenspingsels, gevoelens en passie voor schrijven mede mogelijk heeft gemaakt.

Ik dank jullie.

Steye Felix

Inleiding

Onder observeren wordt verstaan het objectief waarnemen van iets. In mijn ogen is observeren veel meer dan objectief iets waarnemen. Observeren is voor mij ook beleving en verbeelding. Iets gevoelloos observeren, is volgens mij onmogelijk. Wanneer je je verdrietig voelt terwijl je een hangende theedoek observeert, richt je je aandacht veel meer op het hangende aspect van de theedoek dan wanneer je vrolijk bent. Onbewust heeft je gevoel invloed op je manier van observeren.

Voor deze scriptie heb ik stoffelijke objecten zo sec mogelijk geobserveerd; door puur aandachtig te kijken. Deze observaties zijn genummerd. De andere teksten in deze scriptie zijn observaties die meer tot de verbeelding spreken. Het zijn niet alleen waarnemingen van stoffelijke objecten, maar ook observaties van gedachtegangen, gevoel en sfeer. In deze scriptie onderzoek ik in hoeverre je de observaties van stoffelijke objecten kunt combineren met observaties van gevoel, sfeer en gedachtegangen. Ik heb me niet alleen met het aspect observeren beziggehouden, maar ook met het aspect taal. Alhoewel de scriptie over het observeren gaat, is het aspect taal bijna even zo belangrijk. Voorheen heb ik namelijk altijd teksten geschreven die intuïtief tot stand kwamen en waarin mijn eigen regels gelden. Nu heb ik geprobeerd om geen 'mooie' teksten te schrijven, maar teksten die betrekking hebben op het observeren en binnen

die teksten gelden wel bepaalde regels. Verhoudingen, kleuren, maten et cetera zijn allerlei facetten waarop gelet moet worden bij het schrijven van een observerende tekst. De scriptie begint met flarden van observaties, wat misschien onsamenhangend leest, maar in de loop van de scriptie heb ik geprobeerd deze flarden van observaties te verbinden. Alomvattend wil ik de lezer een stukje van mijn observerende vermogen meegeven en proberen mee te nemen in mijn werkelijkheid.

*“ Terwijl ik staar vertroebelt mijn zicht. Het is een stilstaand beeld dat gehuld wordt door een waas.
Zie niets, hoor alles. Filter geluiden. Fragmenten vliegen in flarden aan me voorbij.
Maak een reis.
Hersenspinsels creëren een nieuw beeld, mijn eigen wereld.
Mijn bovenkamer fungeert als een raam. Heel huiselijk, alleen mis ik de sfeer en de warmte.
Warmte wordt vervangen door een natuurlijke douche.
De waas die ik in mijn hoofd heb, wordt vergezeld door stoom.
Het asfalt begint te leven.
Stoom trekt naar boven.
Natuurlijk licht is een ontbinding van emoties die mensen zich toe eigenen.
De kroonprins verlaat zijn troon pas als jij er bent.
Was jij maar hier.
Zonder bagage ben ik vertrokken, maar ik draag wel een onzichtbare rugzak die rijkelijk gevuld is.
Eten doe ik wel bij een wegrestaurant.
Henny werkt ook bij een wegrestaurant, maar Henny is ziek.”*

Steye Felix

Observatie 1

24-11-'11

16:57

Twee handen, waarvan de duim van de rechterhand hele kleine bewegingen maakt.

Nu is de rechterhand verdwenen om door het haar van de vrouw te gaan.

Aan de linkerhand zijn twee zilveren ringen gevestigd.

Tenminste dat dacht ik, maar als het licht van de trein aangaat neem ik waar dat het twee gouden ringen zijn met een klein kristalletje.

Op dit moment maakt de rechterhand weer kleine beweginkjes wederom gevolgd door een grote beweging om door het haar van de vrouw te gaan.

De linkerhand met de gouden ringen houdt een klein boekje vast, waardoor de gouden ringen niet meer te zien zijn.

Wel zie ik de glanzende naturel gelakte nagel van de duim van de linkerhand.

Doordat de vrouw nu een bladzijde om gaat draaien zie ik één van de gouden ringen weer.

De wijsvinger maakt een kleine wrijfbeweging over het boek.

Al een tijdje bevinden de handen plus het boek zich in een bevroren positie. Daardoor kan ik nu gaan kijken hoe en waar de handen zich bevinden.

De handen rusten op een lichtgrijze Kiplingtas. Nu gaat de linkerhand in een zakje van de tas en pakt er een wit snoepje

in de vorm van een hartje uit.

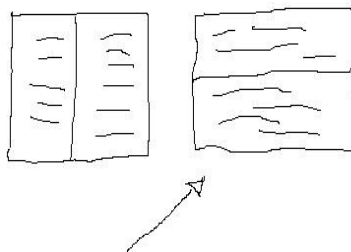
De lichtgrijze Kiplingtas heeft twee zakjes naast elkaar. Het linker zakje heeft aan de buitenkant diagonaal een rits lopen en aan de bovenkant ook (een rits).

Het zakje aan de rechterkant heeft ook aan de bovenkant een rits en aan de buitenkant een gespje met op het flapje (het flapje bevindt zich aan de bovenkant van de gesp) het Kiplingteken.

De handen zijn weer in beweging gekomen en ik neem waar dat het witte snoepje geen hartje, maar een *mentos* is, omdat de vrouw zojuist weer een snoepje nam en vervolgens de verpakking met *mentos* erop weggooide.

De handen zijn weer bevroren.

Het boekje is een A5 formaat van ongeveer driehonderd bladzijdes dik. In plaats van dat de pagina's naast elkaar staan, staan ze nu boven en onder elkaar.

Nu kriebelt de vrouw met haar rechterhand aan haar neus en vervolgens ondersteunt ze met diezelfde hand haar kin.

Ik verlaat de trein.

Observatie 2

28-11-'11

13:58

Aan de rechterkant op ongeveer twee meter ten opzichte van mijn bureau ligt mijn hond. Ze ligt op een rood kussen van nylon. Het kussen is ongeveer twintig centimeter dik. Ze bevindt zich in een soort van foetushouding. Haar achterpoten heeft ze opgekruld richting haar hoofd. Haar voorpoten raken de achterpoten. De voorpoten heeft ze half gebogen, waardoor ze een soort driehoek vormen. Haar achterpoten heeft ze geklemd tussen de knieholten van haar voorpoten. Haar staart heeft ze ook meegekruld met haar achterpoten, ze doet denken aan een opgekruld vosje. Nu gaat ze verliggen en leunt ze met haar kop op haar rechter voorpootje.

Haar ademhaling is heel duidelijk te zien, ze ademt ritmisch. De ogen zijn halfgesloten, waardoor ze een ontspannen maar toch alerte indruk maakt.

De oren staan ontspannen.

Ongeveer om de twee minuten kijkt ze even naar mij en wanneer er een auto voorbij raast of ik mijn stoel verschuif, beweegt alleen haar rechteroor.

Zojuist ging mijn telefoon af en ze bewoog alleen haar rechteroog.

Nog steeds bevindt ze zich in dezelfde houding, achterpoten opgekruld naar haar kop en de voorpoten die half gebogen in een driehoekvorm liggen.

Nu neemt ze een alerte houding aan. Dat wil zeggen: oren gespitst en ogen ver open, maar haar lichaam blijft in dezelfde houding. Het was alleen de kop die bewoog. Op dezelfde afstand als waar mijn hond zich bevindt staan ook twee bakken. Een beige porseleinen bak waar een kop van een herdershond op afgebeeld staat en de tekst *DOG*. In de porseleinen bak zit hondenvoer. Het zijn brokjes met verschillende kleuren. Het zijn ongeveer vier verschillende kleuren brokjes; bruingroen, bruinrood, geel en beige. De bruingroene, bruinrode en de beige brokjes zijn allemaal van het zelfde formaat. Het zijn rondjes met een diameter van ongeveer één centimeter. De gele brokjes zijn heel anders, dat zijn precies cornflakes.

Naast de porseleinen bak staat een oranje metalen steelpannetje. Het pannetje heeft wel een nuance in kleur. Aan de onderkant is het namelijk donker oranje, in het midden is een kleurverloop/verzadiging van kleur en aan de bovenkant is het lichtoranje. De steel van het pannetje heeft precies hetzelfde kleurverloop.

De binnenkant is lichtgrijs. De steel van het pannetje bevindt zich ten opzichte van mijn hond in het verlengde. Het pannetje is gevuld met water. (Mijn hond ligt overigens nog steeds in dezelfde houding en maakt nu een zuchtgeluid.)

Beide bakken staan ongeveer op tien centimeter verwijderd van het nylon kussen. En de ruimte tussen de twee bakken is ook ongeveer tien centimeter.

Zojuist is mijn hond gaan verliggen. Nu rust haar kop op de rand van de linkerbovenhoek van het kussen, waardoor haar oortje er naast valt.

Haar voorpoten zijn nog steeds half gebogen en nu is ze wakker.

Overname door vrouwelijk schoon gevonden in de
ondergrondse plek.
Geen enkel ogenblik verloor de twijfel.
Rust in jou was chaos in ons, samen vreesden wij ervoor.
'Verlaat me niet' waren kreten van liefde. Liefde verzonnen in
mijn waarneming, morgen zullen de blikken glazig ogen.
Glazige blikken waarachter meer schuil gaat dan voorheen
gedacht werd.
Dromen nemen alles weg en doen me geloven in de
waarheid, de waarheid van schoonheid die nog niet ontdekt
is, alhoewel we slechts een fractie verwijderd waren.
Overlappend van de spanning is de breuk van vandaag waarin
de kern gehuld is.
De kern maakt projecties zichtbaar waar we beide grip op
willen hebben, alleen vormt het een afstand.
Dat je aan me denkt is zeker. Onzekerheid van mij doet me
geloven in ons.
Laat me drinken, ambrozijn.
Drink met me, ambrozijn.
Poëzie wil ik verbranden. Want wanneer er letters woorden
vormen die poëtisch klinken spreekt men over de dichter.
Dit is geen dichter met poëtische teksten.
Mijn woorden zijn noodzaak om orde te scheppen in
denkbeelden.

Observatie 3

02-12-'11

12:28

(Voor deze observatie heb ik een foto gemaakt, om mijn blikveld te beperken.)

Recht voor mij zie ik een raam met een wit kozijn van hout, dat ingedeeld is in zes vlakken.

Aan de onderkant van het kozijn, waar het kozijn de vensterbank raakt, zijn twee mat metalen handgrepen gevestigd. Beide precies in het midden van elk onderste vlak. Tussen de handgrepen staat een kleine zwarte Boeddha van keramiek, van ongeveer veertig centimeter hoog en vijftien centimeter breed.

De hoogte van de Boeddha wijst mee in de richting van het houten balkje dat het raam verticaal in tweeën deelt.

Aan de rechterkant van het raam zit een pinnetje en daarnaast, aan de rechterkant, hangt een kettinkje. Het pinnetje zit bijna aan de bovenkant van het vlak rechtsonder. Het zit ongeveer twee centimeter onder het dwarsbalkje. Het kettinkje zit op dezelfde hoogte als het pinnetje.

In het vlak linksonder zie ik de hoek van een afdakje met een paal eronder. Het afdakje met de paal komt vanuit de linkerkant binnen en de hoek reikt iets verder dan het midden van het vlak.

En in de hoogte raakt het op tien centimeter na, net niet de

dwarsbalk die het raam horizontaal in vlakken verdeelt.
Het afdakje is van een houten plaat dat leunt op houten balken en de plaat is belegd met oranje dakpannen en de paal is van ongeprepareerd hout.

De verticale balk die het raam in tweeën deelt, loopt parallel met de boom die op de achtergrond te zien is. De zijtakken van de boom vullen de overige vlakken. Een enkele tak is voorzien van lichtbruine bladeren.

Het enige vlak waar dus daadwerkelijk iets anders te zien is, is het vlak linksonder.

Achter de boom is een felgroen weiland te zien.

Wanden rondom mij sluiten alles af. Ingangen zijn zoek,
waardoor men eeuwig rond zal blijven lopen.
De echte vechter zal zoeken tot de dood.
Jij had de opening gevonden, maar liet me achter.
Achtergelaten met gaten in mij die nooit meer geheeld zullen
worden, tenzij je terugkomt.
Kom terug om de rest een kans te geven. Continu blijf je
rennen, maar de verkeerde kant op.
Omring me met mezelf om dat in ieder stukje van mij jij zit.
Het is alsof mijn ziekte gevoed wordt door jou.
Herinneringen herleef ik om met je te zijn.
Pure zelfdestructie.
Lusteloze dagen die kuilen graven.
Verbindingen die verbroken worden of beter gezegd nooit
bestaan hebben.
Even alleen zonder diepe gedachtes.
Alleen codes die toegankelijk zijn en gedachtes die
handelingen aangeven.
Handelingen die je meteen moet uitvoeren, zodat er weer
een plek is voor rust of een volgende handelingsgedachte.
Alles mag vergaan, want ik ben met jou.
Een ogenblik mogen we dansen met de duivel en god
vergeten.
Brandende hemelpoorten zijn voor even niet erg.

Observatie 4

05-12-'11

11:33

“Probeer je voor te stellen dat een inwoner van een andere planeet, waar men zich alleen bezighoudt met het vervaardigen van bouten en schroeven om de boel bij elkaar te houden, via een vergissing op deze aarde komt en – nog grotere vergissing- terecht komt in de wereld van de kunsten. Hij ziet rechthoeken met wolken, met ladders, voeten, schoenen, lijnen, cirkels etc. Sommige vormen herkent hij, andere zijn hem vreemd. Ontsnapt aan de wereld van het praktisch nut lijkt het alsof hij in het paradijs is beland. Hier wordt de taal van de beelden gesproken en terwijl het beeld uit elkaar valt is er geen nood aan de man. Sterker nog, soms is het gefragmenteerde beeld volkomen helder! Terwijl andere werken die rationeel volstrekt kloppend in elkaar zitten verbrossen in zijn aanblik.

Poëzie en beeldende kunst hebben voor mij erg veel met elkaar gemeen; bij een gedicht dragen de regels ook zelfstandig een betekenis in zich, die verandert bij het lezen van de volgende regel en weer anders is door het wit tussen de regels door. Bij een kunstwerk kan het zijn dat een wolk naast een lijn staat in een leeg veld – zoals het wit van het gedicht – op zodanige wijze dat het opeens over een mens gaat zonder dat die zichtbaar is. Of men ziet een mens en eigenlijk ervaart men alleen de afwezigheid...

In gecondenseerde vorm vertellen ze iets over een andere werkelijkheid.”

-Ansuya Blom-

Het contact vermijd ik.
Vragen die ik stel zullen negatief beantwoord worden.
Vandaar dat ik hoop de hoofdrol laat spelen.
Alle keren dat ik schrijf, lijken mijn teksten hetzelfde.
Men onderschat het schrijven.
Al schrijf ik iedere dag dezelfde tekst, de lading is altijd anders.
Wanneer ik nu schrijf, reis ik en passeer accenten,
huishoudens en dorpen.
Ieder van hen zingt.
Mijn teksten zijn zoals eerder beschreven: "*Noodzaak om orde te scheppen binnen mijn denkbeelden.*"
Morgen is van iedereen, alleen ik leef haar.
Laat me trouwen met morgen en scheiden van vandaag.
Geen bezinning van de waarheid.
Slechts leven in vooruitzichten gepaard met droombeelden.
Droombeelden die morgen werkelijk kan maken.
Mijn ware kleuren kleuren, omdat ik als een kameleon leef.
Grip krijgen lukt je niet.
Laat staan dat het mij lukt.
Iedere dag kleuren om de werkelijke kleur te verhullen.
Misschien heb ik wel geen eigen kleur en neem ik afstand van mezelf.
Laat ik me kleuren, omdat men het verwacht.
Als jij me kan vangen heb je me.
Hoogstwaarschijnlijk heb je me al, maar wil je me niet.

Observatie 5

Tijd noch datum is relevant.

Zittend in een grote lege ruimte en vergezeld worden door nachtmerries en vreugde. Als het beklemmend zou zijn, zou ik hier niet zitten. Samen met mijn emoties deel ik deze ruimte met een vriend. Hij is afwezig, maar toch aanwezig.

Praten kan hij niet, slechts spreken. Sprekend zegt hij meer dan pratend.

De kern is verhuld in een bepaald omhulsel. Soms groter en kleiner dan ik ben.

Als ik niet in deze lege ruimte ben zijn we toch samen. In de ruimte delen we de diepste verhalen.

Onze gestalte is verdwenen, de geest niet.

Conversaties zijn tastbaar.

Het is een warboel met een structuur.

Wij regisseren het theoretisch.

Praktisch regisseert de ruimte.

Of het fijn is weet ik niet. Misschien weet ik het ook wel, maar wil ik het niet weten.

Als ik het weet is de essentie van het weten eraf.

Wat is er dan nog over?

Stop met denken en laat me meevoeren door de hersenkwabben die klapperen.

Ze applaudisseren in klanken. Klanken die alleen ik begrijp, want ik ben de koning.

Vreemd eigenlijk om dat te zeggen.

Maar ik ben de koning van mijn bestaan.

Niemand anders doorbreekt mijn muur.
Ridders zijn kansloos tegenover mijn leger.
Ik ben een eenzame koning. Zelfs prinsessen komen niet in
mijn kasteel.
Was jij maar hier.
Dan holden we door de kamers en hingen we aan de
kroonluchter. Hadden we plezier en was ik blij.

Observatie 6

20:17

05-12-'11

Aan mijn linkerzijde drie lege treinstoelen.

In mijn linkerblikveld (of dat woord bestaat vraag ik me af)
vijf lege stoelen.

Voor mij twee lege stoelen.

De hele coupé telt honderdvierennegentig zitplaatsen,
waarvan er maar zes bezet zijn inclusief één door mij.

Zes personen en een hond.

Het is een spookavond.

Vele families vieren sint, wij reizen.

Alle personen zitten alleen, dat wil zeggen elke tweezitter
heeft maar een bezettingsgraad van één persoon.

Individueel, maar toch voel ik saamhorigheid op deze avond.

Misschien komt dat doordat het Sinterklaas is en wij dat
allemaal alleen vieren in deze trein richting Zwolle.

Zelfs de aanwezigheid van mijn spiegelbeeld aan de linker- en
rechterzijde voelt als een metgezel.

De krant die onder mijn kladblok ligt heb ik daar niet
neergelegd. De krant zat verstopt in het uitklaptafeltje en
heeft een menselijk karakter gekregen, doordat iemand er
met pen aan de bovenrand: 'ZA: 2,80+1' opgeschreven heeft
en daarbij is aan de rechterzijde het bedrag € 1,40 omcirkeld.
Het bedrag dat deze krant op donderdag één december
gekost heeft.

Vandaag is het vijf december, wat betekent dat deze krant

misschien al wel vier dagen in de trein ligt. Ik ben de krant door gaan bladeren in de hoop dat de persoon nog meer in de krant geschreven zou hebben, maar dat blijkt niet zo te zijn. Eigenlijk dacht ik stiekem dat de persoon de sudoku en de woordzoeker ook gemaakt zou hebben, maar ook dat blijkt niet waar te zijn.

Alleen de mysterieuze berekening op de voorpagina.

Oplossen lukt me niet, dus ik laat het voor wat het is en kijk mijn weerspiegelende metgezel aan.

“Station Nijmegen” wordt er omgeroepen. Ineens klinkt de stem van de conducteur als een vriend.

Observatie 7

06-12-'11

9:53

Enige verbazing ontstond vanochtend bij mij toen ik samen met mijn hond de deur uitging.

Om half tien verliet ik mijn huis en overal zag ik ouders die hun kinderen naar school gingen brengen.

Mijn verbazing was snel weg, aangezien ik me in kon denken dat de kinderen iets later naar school mogen komen in verband met het sinterklaasfeest van gisteren.

*Enige verbazing ontstond
Vanochtend toen ik samen
Samen met mijn hond
De deur uitging.*

*Om half tien verliet ik mijn huis
Overal zag ik ouders
Ouders die hun kinderen naar school gingen brengen.*

*Mijn verbazing was snel weg
Ik kon me indenken dat de kinderen
Later naar school mogen komen
Het sinterklaasfeest was gisteren.*

Een blonde jongen in de trein vraagt of hij naast mij mag komen zitten.

Ik antwoord bevestigend, ja.

De vrouw tegenover mij kijkt verbaasd.

Ik kijk terug.

Observatie 8

11-12-11

15:18

Aan mijn linkerkzijde zie ik het opvallende gebouwtje. Ik draai me om, zodat het nu centraal in mijn blikveld staat. Eindelijk kan ik nu eens tijd nemen om naar het gebouwtje te kijken. Sinds ik hier woon valt het gebouwtje mij al op. Het bevindt zich achter mijn huis.

Het valt mij op door haar gekke vorm, maar het meest door haar gele kleur die afsteekt tegen de blauwe lucht. Vanwege het feit dat ze zo opvallend is, is het voor mij een vrouwelijk object geworden.

Ik ben meer dan tweehonderd meter verwijderd en maak een foto. Met de camera zoom ik in, zodat ik thuis rustig naar de foto kan kijken.

Focus op het gebouwtje.

Vier mat zwarte metalen poten van ongeveer vijf meter hoog. Elke poot heeft ongeveer een diameter van één meter breed. Zoals ik er nu tegenaan kijk – dat is dus recht van voren – hebben de voorste twee poten een kruisverbinding van twee metalen balken en de achterste twee poten ook. In het midden, waar de twee metalen balken elkaar in het kruis snijden, is een metalen vierkant bevestigd.

De overige twee zijkanten zijn dus ‘open’, die hebben geen kruis. De poten vormen een vierkant, waardoor het op een

tafel lijkt.

Op de poten ligt een dik metalen blad van ongeveer anderhalve meter dik. Het blad is niet massief, want het heeft in de zijkanten driehoeken zitten, waar je doorheen kan kijken.

Op de poten met het blad, oftewel metalen tafel, staat een geel huisje dat refereert aan een hijskraantje en een bouwkeetje.

Het gele huisje heeft namelijk een rechthoekige vorm met een half rond dak (tondak in jargon) en is van hout.

Aan de linkerkant heeft het een rechthoekig raampje. Precies in het midden van het raampje bevindt zich een balkje.

Anderhalve meter ten opzichte van het raampje bevindt zich aan de linkerkant een deur. Aan de voorkant van de deur is een balkonnetje van ongeveer één bij één. Het balkonnetje heeft een hekje van ongeveer één meter twintig hoog. De buizen van het hekje zijn rond en van zwart metaal.

Aan de voorkant – de smalle zijkant van het rechthoekige huisje- is een zwarte metalen stelling bevestigd. Het doet denken aan een hijskraan. Het zijn vier buizen van allemaal ongeveer zes meter lang. De buizen zijn op iedere hoek van de voorkant bevestigd. De twee onderste buizen steken hoog de lucht in en vormen een punt aan het uiteinde en de twee bovenste buizen doen hetzelfde. Ze vormen eigenlijk een heel hoge en smalle driehoek.

Op zoek naar rust in een taal die ik niet versta.
Vastgebonden aan jouw metaforische geest.
Verstrengeld in een labyrint dat ik ken van vroeger.
Geen plek om te wonen, maar ik voel het als mijn thuis.
Het is er nog steeds niet huiselijk.
De wachterstoren is gezelliger.
Hier ben ik alleen.
In de wachterstoren is de wachter die koffie drinkt en Henny
komt ook vaak op bezoek.
Tegenwoordig neemt hij zijn hond mee. Dat is nog een hele
klus, want de hond kan de steile trap niet op.
Henny tilt de hond met één hand op en met zijn voeten
betreedt hij de horizontale lijn. Met zijn andere hand zoekt hij
houvast aan de steile diagonale balk.
Ik heb de wachter al een keer voorgesteld om een installatie
te maken waar de hond van Henny in kan en door middel van
een touw kan de wachter dan de hond omhoog halen.
Het antwoord van de wachter heeft nog steeds geen weg
naar buiten gevonden.
Voorlopig geef ik de wachter de tijd en wacht ik nog op het
antwoord.

Observatie 9

13-12-'11

20:50

Het huisje fascineert me misschien wel, omdat de vertoning dicht in de buurt komt van de wachterstoren. Mijn geest kent de wachterstoren al heel lang, maar het was slechts een schets in mijn hoofd die geen vertaalslag had gekregen.

Iedere dag kijk ik naar het gekke huisje dat lijkt op mijn wachterstoren, maar dit is niet mijn wachterstoren.

Dit is een gek huisje, waar zich andere taferelen afspelen.

Alhoewel ik me wel voor kan stellen dat er koffie gedronken wordt. Alleen er komen geen personen als Henny.

Er zullen eerder personen als Herman en Ad komen en zij praten over het weer en over de nieuwe serre die ze aan het bouwen zijn.

Het nieuws zullen ze wel kijken, maar niet interessant vinden.

Tenzij er weer moslims een aanslag gepleegd hebben, dan praten ze daar de hele dag over en worden ze boos.

Beiden drinken ze ook geen zwarte koffie, maar koffie met melk en veel suiker.

Herman schuift zijn stoel aan en vertelt over gisteren. Hij had een feestje, maar was niet bekend met het publiek dat er zou komen. Het waren in zijn ogen saaie mensen, van die geitenwollensokkentypes. Maar toen hij eenmaal een paar biertjes op had, werd het steeds gezelliger en viel het allemaal wel mee. De sfeer op het feestje was heel rustig, dus Herman had zich ook maar rustig gedragen. Herman gedraagt

zich vaak naar hoe de sfeer is.

Er was wel een klein momentje dat hij zich moest bewijzen. Het moment waarop de vuurkorf aan moest. Als een bezetene ging hij het vuur aanmaken, maar het was nogal een moeilijke opgave, omdat het hout nat was. Volgens Herman hoefde dat niet uit te maken, want hij kreeg hem toch wel aan. Nadat meerdere mensen zich ermee bemoeid hadden en ze het vuur echt niet aankregen zei Herman: "*Ik kan het vuurtje wel aanneuken.*"

Hoogstwaarschijnlijk deed hij dit om het tafereel voor hem minder ongemakkelijk te maken.

Ad luistert aandachtig naar de verhalen en lacht af en toe, terwijl hij in zijn koffie roert.

Ad heeft een klein koffiekopje met bloemetjes erop. Het is denk ik een theekopje. Op het kopje staat een afbeelding van een zonnebloemetje met de wortel er nog aan. Groene blaadjes, een gele bloem die in het midden bruin is en aan de onderkant een bruine wortel met aarde draagt. Op de zonnebloem dalen twee libellen die paarse vleugels hebben en een blauw lichaam neer. Naast de afbeelding staat in sierletters *Tussilago Farfara* geschreven. Achteraf was mijn hele inbeeldingsvermogen fout.

Tussilago Farfara verwijst namelijk naar het klein hoefblad en is een pioniersplant die vooral te zien is in wegbermen.

Onkruid dus in de volksmond.

Ad heeft totaal geen besef van wat er op zijn kopje staat.

Herman is uitgepraat en vraagt of Ad nog wat gedaan heeft in het weekend. Ad knikt ja en zegt vervolgens niks.

De mannen beginnen met werken. Wat hun werk is weet ik niet, maar ik denk dat ze boeien uit het water moeten halen met het hijskraantje en die vervolgens op de kant moeten zetten.

In de wachterstoren is geen hijskraantje en er wordt ook geen werk uitgeoefend.

Wanneer ik op bezoek kom in de wachterstoren is Henny een boek aan het lezen en drinkt koffie.

Ook Henny observeert; zo vond ik laatst een oude tekst van hem. Zijn beschreven observatie was hetzelfde als hoe ik ze nu beschrijf. Henny is de voorganger.

Observatie 32

11-05-1991

12:05

Vrouw in interieur, 1975

acryl op doek

100 x 120 cm

Nu ik kijk naar het werk van Reinier Lucassen, vallen mij een aantal dingen op. Laat ik eerst eens beschrijven wat ik zie, puur sec. Te beginnen van boven naar onder.

Aan de bovenkant van het schilderij is een geel rechthoekig vlak te zien. Het gele rechthoekige vlak is verticaal ongeveer 15 centimeter breed en horizontaal 100 centimeter lang. Het rechthoekige vlak komt vanuit de linkerkant het beeld binnen, wat betekent dat het niet de gehele 120 centimeter inneemt. Het gele vlak is gearceerd met een zwarte streep van ongeveer 1 centimeter dik. Aan het uiteinde van het vlak loopt de 1 centimeter dikke streep naar beneden. 10 centimeter aan de linkerkant ten opzichte van de streep die naar beneden loopt, wordt de streep vergezeld door eenzelfde soort zwarte streep die ook naar beneden loopt. De linkse streep loopt 1 centimeter verder naar beneden dan de rechter streep.

Beide komen de strepen uit op een vlak dat een hoek suggereert. De hoek verwijst naar een tafel. Op de tafel is ook een lijnenspel te zien. 4 blauwe lijnen van ongeveer ook 1 centimeter breed. De lijnen fungeren als tafelkleed en kruisen elkaar. De lijnen vormen een echtpaar, dat wil zeggen dat ze elkaar ondersteunen. 2 lijnen lopen diagonaal omhoog door het beeld naar links en 2 lijnen lopen diagonaal omhoog naar rechts, oftewel 2 lijnen lopen vanuit de rechteronderhoek omhoog naar de linkerbovenhoek en 2 lijnen lopen van de linkeronderhoek omhoog naar de rechterbovenhoek.

20 centimeter ten opzichte van de rechterkant van het doek is een ovale vorm te zien. Het gaat om een zwartblauwe ovale vorm, waarvan de bovenrand grijsblauw is. Op de linkerkant van de ovale vorm is een horizontale cilinderachtige streep te zien van ongeveer 5 centimeter lang en 0,5 centimeter hoog. De streep is ingedeeld in vlakken. Aan de linkerkant is een lichtbruin gelig vlakje van ongeveer 1,5 centimeter lang. In het midden is het lichtgrijs witachtig stukje ongeveer 2,5 centimeter lang en aan de rechterkant is het lichtblauw grijsachtig met een verloop naar donkerblauw grijsachtig stukje van

ongeveer 1 centimeter lang.
Vanuit de linkeronderhoek van het doek komt een donkerbruin zwarte schaalvorm van ongeveer 20 centimeter lang en 5 centimeter hoog. In de schaalvorm ligt een roze vlek van ook 20 centimeter lang en 5 centimeter hoog die een bolling maakt. In de roze vlek bevindt zich een zwarte lijn, een blauwe vlek en een rode vlek. De lijn is ten opzichte van de linkerkant van het doek 10 centimeter verwijderd. De lijn loopt 4 centimeter omhoog naar de bolling toe en maakt dan een bocht van 5 centimeter naar rechts. 0,5 centimeter aan de rechterkant van de lijn bevindt zich een blauwe ovale vlek. Aan de rechterkant, waar de bocht van de lijn stopt, is een rode vlek te zien die in het midden een kleurverloop naar lichtrood heeft en vervolgens weer naar donkerder rood. Hierdoor is de rode vlek in tweeën gedeeld.

Aan de rechterkant van de schaalvorm met bolling is een halve grijze ronde te zien. Deze halve grijze rond grenst aan de schaalvorm met bolling en komt vanuit de onderkant van het doek. De halve ronde maakt een kwart bocht naar links en is ongeveer 10 centimeter breed en 7 centimeter hoog. Aan de rechterkant van de

halve ronde is een halve bocht te zien, ook aan de onderkant van het doek. Het is een halve ronde van ongeveer 12 centimeter breed en 4 centimeter hoog. 2 Centimeter van de halve ronde is zwart van kleur en de overige 2 centimeter is groen met blauw.

Verbeelding.

Het gele vlak met de strepen refereert aan het latere werk van Mondriaan, zijn abstracte werk. De lijnen die een echtpaar vormen suggereren een tafelkleed, waar de ovale vorm op staat met de streep die verdeeld is in verschillende vlakken. De streep en de ovale vorm suggereren een asbak met sigaret. De schaalvorm met bolling suggereert een gezicht dat zijwaarts ligt naast een bord en een kopje.

Observatie 10

31-12-'11

11:41

Daar ligt ze. Alleen, vol angst en overgave.

Dogmatisch.

Vlakken willen haar ondersteunen, maar zijn slechts een verlengstuk van wat er al is.

In deze onbegrensde ruimte is ze hier en daar en overal tegelijk.

Haar kop op tafel en een rookwalm die de sfeer melancholisch maakt.

Het kale witte tafelkleed met strakke blauwe lijnen, waarop een sigaret in de asbak ligt op te branden, symboliseert haar koude uitstraling.

Alsof ze vermoord is doordat ze haar grote liefde heeft verloren.

De man of vrouw die alles voor haar was heeft haar bedrogen, haar in de steek gelaten.

Haar werkelijkheid ligt verscholen in de idealisering van jou.

Diep van binnen weet ze heel goed te suggereren wat haar werkelijkheid is en wie die regeert.

Jij.

Jij die haar alles gegeven hebt, jij die haar liet huilen, jij die haar deed geloven in vertrouwen, jij die haar maakt, jij die zij is.

Een onwerkelijke werkelijkheid die ze voor haarzelf creëert.

Obsessief hoe ze met je bezig is geweest.

Alles heb je van haar afgenomen.
Haar visie gericht op liefde.
Hoe kan ze iemand liefhebben als ze jou nog koestert?
Als ze alles vergelijkt met jou?
Dat ze pas iemand lief kan hebben, wanneer diegene respect heeft voor het feit dat ze jou op een voetstuk plaatst.
Niemand komt binnen in haar koninkrijk.
Ze huilt pas weer wanneer ze jou heeft. Een obsessieve gestoorde gek lijkt ze.
Een gek die alcohol nuttigt om zich af te sluiten voor wat er is.
Een gek die een reis maakt naar Afrika om de essentie van het bestaan te gaan zoeken, om nuchter de wereld te gaan bekijken.
Een gek die dit niet voor lief neemt en uiteindelijk weer haar drankje pakt.
Een gek die stiekem de vraag stelt: *“Is het het waard die verdomde werkelijkheid?”*
Ze rouwt.
Niet om jou, maar omdat ze het geloof in liefde is kwijtgeraakt en erger nog het geloof in zichzelf is kwijtgeraakt.
Nu ligt ze daar met haar kop op tafel vol angst en overgave.

Gisteren kwam Fiona langs
We dronken samen een
Bakje koffie. Fiona vond hem
Te sterk, ik niet.
Het koekje at ze wel op
Ze hield haar hand
onder haar mond.
Kruimels vielen niet.
Fiona is een vrouw
Ik niet.
Dag Fiona.
Tot de volgende keer.

Observatie 11

26-12-'11

19:03

Het verwende jongentje van vroeger is groot geworden. Het jongentje dat ging schoppen en bijten tijdens het voetballen. Het jongentje dat geen grenzen kende van zijn ouders. Het jongentje van wie wij altijd zeiden dat hij zou gaan ontsporen, is daadwerkelijk ontspoord. Hij die altijd hunkerde naar aandacht heeft het gekregen. In zijn wereld was hij iemand. Of de keuzes die hij maakte goed of fout waren maakt niet uit, want hij was iemand.

Iedere bijeenkomst met hem resulteerde in irritatie bij anderen. Hij was als een ongeleid projectiel vol woede. Nu jaren later kijk ik naar hem, ik observeer hem. Hij is groter geworden, heel veel groter. Een lange jongen van één meter achtennegentig met lang haar, een beugel en puistjes. Zijn blauwe ogen zijn dof en zijn blik is naar binnen gekeerd. In het gezelschap van twintig man, voel je zijn ongemak. Een enkeling schenkt hem aandacht.

Vroeger liep hij weg, vandaag blijft hij bij het gezelschap en blijft stil. Wat ik tegen hem moet zeggen weet ik noch hij. Beide zwijgen we en zoeken met onze ogen in de ruimte. Hij staat op.

Enkele minuten later staat hij buiten met zijn jas aan en pronkt met zijn nieuwe motor.

Even krijgt hij aandacht van mannen die geilen op racemonsters.

Hij stapt op en vertrekt.

Op de motor kan hij weer even terug naar hoe het was. Zoals het projectiel van vroeger kan hij nu voortrazen op materie.

Na een halfuur vragen mensen zich pas af waar hij is. Of hij er überhaupt is geweest.

Ineens schuift hij weer aan tafel.

Het eten wordt geserveerd. Nauwlettend houd ik hem in de gaten.

Terwijl iedereen geniet van het eten en praat met elkaar, zie ik hem om de drie minuten op zijn telefoon kijken.

Waarschijnlijk doet hij dit, omdat hij zich geen houding weet te geven en niet betrokken is bij een gesprek.

Dan opeens wordt alle aandacht gevestigd op zijn vader.

Het is weer zover. Ieder jaar wordt zijn vader bij dit gezelschap dronken.

Dronken zijn is niet erg, maar wel als het gênante vormen aanneemt en mensen na een minuut al niet meer geïnteresseerd zijn.

Terwijl iedereen kijkt naar zijn vader, die ondertussen is opgestaan en met een bord eten aan het zwaaien is, houd ik hem in de gaten.

Weer staat hij op en vertrekt om vervolgens met tranen in zijn ogen terug te komen.

Deze blik zegt genoeg om mijn observerende houding te staken.

Ik praat met hem en voor het eerst voeren we een gesprek.

Een gesprek waarin hij zich blootgeeft en vertelt dat hij zijn vader nadrukkelijk gevraagd had om niet dronken te worden.

Ik zie de schaamte in zijn ogen, maar zeg niets en geef hem ruimte om te praten. Misschien is dit wel voor het eerst dat hij niet stoer hoeft te doen en kan zeggen wat hem bezighoudt. Verder ziet hij op tegen de eerste schooldag na de vakantie. Want voorheen werd hij opgevangen door zijn vrienden en nu zal niemand aan hem vragen hoe zijn vakantie is geweest. Niemand kent hem. Hij zit op een nieuwe school, van de vorige is hij afgestuurd door wangedrag.

Dan zegt hij: *“Zelfvertrouwen heb ik niet.”*

Om dit zomaar te zeggen heb je vertrouwen nodig. Dat heeft hij in mij door de familiale band die we hebben. Hij vraagt mij, met terneergeslagen blik, om raad.

Ik probeer hem raad te geven en denk aan wat Henny zou zeggen.

Henny zal tijd voor hem nemen en hem uitnodigen in de wachterstoren.

Op dit moment kan ik alleen maar conclusies trekken en kijken.

Het jongentje dat om aandacht vroeg en geen grenzen kende is alleen.

Vroeger was hij het middelpunt van de belangstelling in de negatieve zin en nu wordt hij niet gezien.

Over een tijdje zie ik je weer en hoop dan, hoe cliché het ook mag klinken, dat ook jij licht en alles beter voor je is.

“Een man zat een andere man achterna, terwijl de man die wegrende op zijn beurt weer achter een derde man aanzat die, zonder enig benul van de achtervolging achter zich, gewoon in snel tempo over straat liep.”

- Daniil Charms -

Na een lange fietstocht ben ik bij mijn boot. Het water gonst en kust de kade.

Mijn boot ligt er nog aardig goed bij. Enigszins viezigheid, maar dat is te overzien.

Grote schoonmaak van binnen en van buiten. Ik breek het vuil af om schoonheid op te bouwen.

Schoonheid alleen voor ons zichtbaar.

Verdwaal in gedachten en zie blikken die zich richten tot mij.

Terwijl ik zoek naar bevestiging verdwaal ik in de glinstering.

Objecten komen tot leven en willen me iets vertellen.

Waar ik ben weet ik niet. Niet het paradijs dat ik ken.

Alles is anders, nieuw, maar niet eng. Ik voel me hier veilig.

Overweldigd worden door jou, jij, jullie, mezelf?

Mijn handen verstijven, alhoewel ze hun functie niet vergeten.

Ik herinner me een gedachte in mijn gedachte.

Mijn grip op woorden komt dichterbij. Ze zijn er.

Zeg het maar, toe maar. Nu is het jouw beurt.

Ik besef ineens dat wanneer men zich ontpopt uit de cocon, waarin leven de rol speelt, er een filosofie ontstaat die niet nader verklaarbaar is.

Men oogt krachtig, maar fungeert als spons die de weerstand niet aankan.

Droom een beeld waarin je je wilt wanen en bundel hetgeen wat je lief is.

Jij klimt.

Ik kom hoger.

Hogere sferen die ik ken.

Jij niet.

Nog steeds ben je niets.

Ik alles.

De vervanging die in aantocht was, is vervangen door een dwaas die ik wil leren kennen. Geen dwaas die dorst heeft en ijlt van de warmte.

Maar een onbekende krachtige dwaas met levenslessen die ik wil leren.

Leergierig ben ik niet, wel voor jou.

Reik me je lessen en ik zal rijker worden.

Dwaal in deze gedachte zoals de ronde vormen onder mijn stalen frame mij begeleiden.

Luchtledig is de plek waarin ik mij bevind.

Leef voort in mijn gestalte en hallucineer wanneer mijn geest daar om vraagt. Creëer mogelijkheden om mezelf in stand te houden.

Waar ik ben is niet belangrijk voor je. Ik verschuil me achter jouw arrogantie.

Hoop is nog steeds de vijand, die mijn levenslust ontnemt van het dagelijkse besef dat jij er bent. Niet meer voor mij.

Spiegels vragen om metaforen, breken om te vertalen en weerspiegelen om de waarheid tot het vaststaande feit te maken.

Hunkerend naar jou, waan ik me in de oevers van de rivieren.

Klim op het land om daar mijn rust te vinden die ik ooit had met jou.

Eenmaal op het land geklommen doemt er iets op.

Een organisme. Je bent ongrijpbaar voor mij.

Momenten probeer ik stil te zetten, maar je verdwijnt als je stilstaat.

Het organisme wekt mijn interesse. Ik volg hem of haar.

Wanneer het stilstaat, verlaat het me.

We zijn samen als je beweegt.

Observatie 12

07-01-'12

15:28

Centraal van de foto is een organisme afgebeeld, dat in deze maatschappij de functie verloren heeft. Huiselijkheid heeft het overgenomen.

Maar dit organisme snoept van twee walletjes. Het vervult zijn functie als jager en krijgt onderdak in huiselijke kring. Een verrader?

Nee, eerder ontregeld en geïndoctrineerd door de mens. Je draadhaar van donkerbruine en lichtgrijze kleur zijn bepaald door je voorouders.

Ze kleuren mee in het mistige licht van moeder aarde.

Een horizon van grijzige mistige lucht en een modderig veld, wat doet denken aan de werken van Rothko. Een derde lucht en twee derde modder.

Grond overheerst.

Centraal de voldane pijnlijke blik van de Griffon.

De baas leerde hem op commando moorden en niet te spelen met het lijk.

Het lijk zal zijn bagage zijn en hij zal het zorgvuldig dragen zonder het te beschadigen.

De woorden van de jagers: *“ Een goed getrainde jachthond brengt het wild heelhuids binnen.”*

Jij voldoet aan deze woorden.

Dood en verderf afgebeeld als een romantisch beeld.

Vier hangende pootjes die de grond niet raken.

Levenloos hoe je daar hangt.

Alsof je bewusteloos bent en naar de ziekenboeg van het front gedragen wordt.

Zo camouflerend als de Griffon in de modder is, zo opvallend ben jij.

Schutkleuren werken niet meer. Natuurlijke balans is in evenwicht verstoord.

Je bent het haasje in de puurste vorm.

Gevild, oog je als een sculptuur die in relatie staat met schilderwerken van Francis Bacon.

Organisch doorbloed, waarin de schoonheid van het angstaanjagende te zien is.

De kwetsbaarheid die te zien was toen je in de bek hing, is nu in de rauwste vorm nog steeds herkenbaar.

De schutkleuren zijn van je afgenomen en je paars rode kleur weerspiegelt in het blad van het slagersmes. Opengereten om klaargestoomd te worden voor ons.

Jij en ik samen voor altijd.
Onafscheidelijk als een vogel en haar vleugels.
Jij vormt mijn schild en neemt mijn angst weg.
Het liefst omarm ik je, maar dat geeft jou de kracht om mij te overmeesteren.
In plaats van dat ik je omarmde heb ik je altijd weggestopt.
Jou laten schuilen in de donkerste plekken van mij.
Plekken zo donker als de diepste hollen in de bosranden van Siberië, wanneer de nacht daar een sluier legt over het bos.
De sluier relateer ik aan mijn huid. Onder mijn huid voel ik drukplekken, verkrampingen, getrek en geduw.
Lijnen in mijn gezicht worden zichtbaar.
Mijn grimas wil naar buiten.
Laat het maar afbrokkelen, zoals de maskers van papiermaché die te lang stof vergaard hebben op de zolder.
De zolder waar schaduwen oplossen in de kieren.
Waar ronde vormen de kracht van het materiaal ontcrachten.
Turen over weides die gestopt worden door het gebergte.
Leg de woorden neer om combinaties te maken als volk.
Geen enkel volk komt los van de massa.
Tikkende klokken die tijd zichtbaar maken en ruimtes verkleinen.
Wandel met me, samen hand in hand door de wijnvelden en eindig bij de rivier.
Wij reizen, maar de druiven zullen verder komen.
Geef mij de verreijkker waarmee ik kan kijken.
Kijken op de wachter, misschien is Henny daar met zijn nieuwe hond.

De gedachte flitst door me heen, dat het heel goed mogelijk kan zijn dat Henny het ophaalsysteem heeft geïnstalleerd. Wie weet zit Henny wel koffie te drinken met de wachter en drinkt Henny zijn nieuwe hond uit de oranje steelpan.

Mijn bestaan en ik de koning.
Koninkrijk van mij en mijn imperium is groots en gevuld met
flarden.
Flarden die niet nader verklaarbaar zijn.
De infrastructuur is slecht hier.
Geen vertrek en aankomsttijden en de richtingen zijn ook
onbekend.
Misschien is dit een deel van de redenen dat niemand hier
komt, behalve dieren en ongedierte.
Ik probeer herinneringen te herinneren, maar het lukt me niet
meer.
Probeer alles vast te pakken om momenten te herleven.
Het lukt me niet, want mijn geest is in diepe rust evenals mijn
benen.
Alsof al mijn bloed weggezakt is naar de aarde en ik moeder
aarde wil bevruchten.
Lichamelijke veranderingen door mijn geestelijk
gemoedstoestand.
Mijn handen vormen een vleselijk Chinees mondkapje en mijn
rug is een miniatuur piste die ontdood is door de harde bass
in de kamers van mijn hart.
Niemand zal hier genieten slechts teleurgesteld worden.
Denk na over wat ik zeggen moet. Het kost me veel energie,
energie die ik hiervoor wil gebruiken.
Verschuil me achter het masker en bewandel paden die ik zelf
uitzet.
Het zijn hele slechte, onbewandelbare paden. Toch dwaal ik
er over.

Assistentie wil ik niet, toch vraag ik het.

Wil weer dwalen als nooit te voren en dingen ervaren met
positieve invloeden.

Mijn teksten zijn hersenspingsels die ik probeer te vertalen,
alleen Henny snapt ze en misschien U nu ook.

Literatuur

Arnon Grunberg

Blauwe maandagen, 1994

Maurice Merleau- Ponty

Lof der wijsbegeerte, 1979

David Hume

Het menselijk inzicht, 1978

Aristoteles

Over poezie, 2000

Aristoteles

Metaphysica A, 1977

Steye Felix

Labyrinth, 2009

Reinier Lucassen

Lucassen, 1999

Koen Vermeule

Septemberlicht, 2001

Hans den Hartog Jager

Verf, 2004

J. Bernlef

Cellojaren, 2002

Italo Calvino
Palomar, 2003

Wim Kayzer
Een schitterend ongeluk, 1993

Daniil Charms
Ik zat op het dak, 1999

Georg Baselitz
Georg Baselitz, 2007

Koen van den Broek
Crack, 2010

Films

	<i>Synecdoche, New York (2008)</i>
Charlie Kaufmann	<i>Adaptation (2002)</i> <i>Being John Malkovich (1999)</i>
Todd Solondz	<i>Happiness (1998)</i>

Artikelen

Pim Lemmens

Het voordeel van de twijfel, 2000

Beschikbaar via:

http://www.wijsgeer.nl/con_curs_twijfeloef.htm

Itamar Simonson

The influence of anticipating regret and responsibility on purchase decisions- Itamar Simonson, 1992

Beschikbaar via:

<http://www.jstor.org/pss/2489192>